

EL MESTRE PINTOR FRANCESC RIBALTA A MATARÓ

El treball que presentem es troba en estat embrionari. És un treball que estem realitzant i del qual només podem apuntar, en el moment actual, unes línies d'investigació. Esperem que quan es publiqui la comunicació, ja podrem oferir un estudi i uns resultats més acurats.

Volem centrar la nostra atenció en el Mataró del segle XVI, moment de gran eferescència a la nostra ciutat, tant pel que fa al creixement demogràfic com a l'econòmic. Aquests factors, determinen que aquesta ciutat sigui artísticament capdavantera dins el conjunt de Catalunya. Certament, la proliferació de menestrals i l'establiment dels seus tallers a Mataró, configuren la nostra ciutat com un centre de polarització per als millors mestres del país.

Així doncs, no és d'estranyar que alguns dels pintors catalans de més reconegut prestigi hagin treballat a la nostra ciutat. Esmentem, entre d'altres, Lluís Dalmau al segle XV, autor del retaule de Santa Cecília a Santa Maria, Pere Cuquet al segle XVII, autor de la pintura de Sant Jaume per a la capella de l'hospital, Antoni Viladomat al segle XVIII, de tots prou conegut, i afegim ara, al segle XVI, el mestre pintor Francesc Ribalta, autor del retaule de Sant Pere de l'església parroquial de Santa Maria de Mataró.

Aquesta pujada econòmica, que té lloc al segle XVI, es queda reflectida a l'església de Santa Maria de Mataró, quan al 1579 el bisbe de Barcelona autoritza la construcció de set noves capelles, entre les quals es troba la capella de Sant Pere, protagonista del nostre treball.

La confraria de pescadors, en aquesta època, tenia un pes fonamental en l'estructura social i econòmica de Mataró. Hem de tenir present que moltes de les transaccions econòmiques anaven lligades a l'activitat comercial que es feia per via marítima, sense oblidar que tots els excedents havien de ser intercanviats per altres productes arribats a la nostra ciutat. Així doncs, el nostre excedent de vi s'intercanviava per altres productes provinents de tota la Mediterrània, i fins i tot dels països del nord d'Europa.

Hom creia que no s'havia conservat documentació pròpia de la confraria de pescadors. Davant d'aquesta mancança bàsica, els estudiosos han centrat la seva recerca en capelles més ben documentades, i les referències a la capella de Sant Pere sempre han estat puntuals.

Els punts de partida del nostre treball han estat les *Visites Pastorals*, apuntades per en Lluís Ferrer i Clariana, i el contracte de la construcció de la capella de Sant Pere del 1578, donat a conèixer per en Josep M. Colomer.

Aquests treballs però, van deixar detalls sense aclarir, com ara la decoració de la capella. Pel que fa a aquests aspectes, de ben segur que els administradors de la confraria de Sant Pere van intentar cercar la mà d'artistes reconeguts.

El document clau del nostre treball és, sens dubte, el contracte que s'estableix el 6 de juliol de 1587 entre el daurador Joan Monjo i el pintor Francesc Ribalta, tots dos ciutadans de Barcelona, amb els administradors de la confraria de Sant Pere de l'església parroquial de Santa Maria de Mataró. El preu que s'estipula és de 220 lliures barcelonines.

Transcrivim a continuació un fragment del contracte establert:

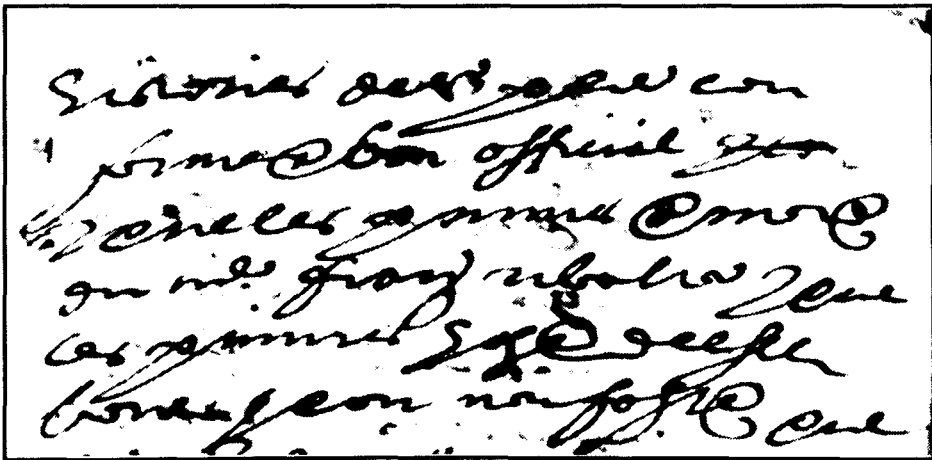
«...donem a pintar y deurar tot lo retaula que de present sta en dita capella de St. Pere so es que tota la mollura y talla se ha de deurar de or fi y la figura de St. Pere tambe deurada y conforme requeix a pintura de pontifex y cadira deurada y pastera de blau ab flor de or y lo desobre tot deurat y los taulons de plana pintura de les histories de St. Pere conforme a bon official y que les pintures de mosen dit Francesch Ribalta y que les pintures hagen de esser bones y con nou fossen que sia judicat per mestres experts...»

El fet que volem destacar, precisament, és a qui s'encarrega l'obra i també l'època en què s'estableix el contracte que ens obliga a revisar la seva historiografia.

Es tracta del primer i únic contracte i de l'única obra pictòrica documentada fins avui a Catalunya del mestre pintor Francesc Ribalta. Cronològicament, es tractaria de la segona obra datada de la seva producció artística i la segona en ordre d'antiguitat documentada. També hem de recalcar el fet que a l'època en què signà el contracte tenia residència fixa a Barcelona, ja que el document en diferents moments constata que és «ciutada de Barcelona».

Francesc Ribalta ha estat considerat com un dels precursors del que s'anomena realisme tenebrista, sobretot pel seu tractament de la llum, el color i els temes que presenta. La seva primera obra coneguda, la «Crucifixió», es conserva a Leningrad, al Museu de l'Hermitage. Està signada el 1582, i en ella es percep una forta formació eclèctica, entre manierista i veneciana. De fet, però, en aquest primer treball només s'intueixen les grans qualitats artístiques que posteriorment assolirà, quan s'estableix definitivament a València.

Ja el 1947, en Josep Maria Madurell va aportar la documentació necessària per afirmar que el pintor Francesc Ribalta vivia a Barcelona, i que contràriament al que s'havia dit sempre, havia nascut a la ciutat de Solsona el 1565.

Contracte fet entre el mestre Francesc Ribalta, pintor, i la confraria de Sant Pere de Mataró per pintar la figura de sant Pere.

Actualment, encara no s'ha desfet l'entrellat que suposa aquest pintor i la seva trajectòria pictòrica. La seva tècnica, molt innovadora per a l'època, portava a pensar que el pintor s'havia format a Itàlia, lloc en el qual hauria pogut rebre la influència de la tècnica del clarobscur, posada de moda per Caravaggio. També s'ha parlat de la seva estada a Madrid, on entra en contacte amb els pintors de la Cort. Però el que és segur és que al 1587, quan tot just té 22 anys, està realitzant un encàrrec per a la confraria de Sant Pere de pescadors de la ciutat de Mataró.

Finalment, el mes de novembre de l'any 1588 el retaule es dona per acabat. Però les despeses que ocasionaren la decoració de la capella, obligaren els seus administradors a establir diferents censals que fins ben entrat el segle XVII no foren possibles de redimir.

Per part meva res més, i gràcies per la vostra atenció.

Carme Espriu i Fernàndez

